

УДК: 141 : 321 (477.83)

DOI: <https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-18-3-510-521>

Яремчук В'ячеслав Дмитрович,

доктор політичних наук, доцент, провідний науковий співробітник, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 01011, Київ, вул. Генерала Алмазова, 8, тел.: + 38 (050) 410 50 68, e-mail: sl_yaremchuk@ukr.net
ORCID: 0000-0002-1534-1348

Яремчук Вячеслав Дмитриевич,

доктор политических наук, доцент, ведущий научный сотрудник, Институт политических и этнонациональных исследований им. И. Ф. Кураса НАН Украины, 01011, Киев, ул. Генерала Алмазова, 8, тел.: + 38 (050) 410 50 68, e-mail: sl_yaremchuk@ukr.net

ORCID: 0000-0002-1534-1348

Yaremchuk Vyacheslav Dmistrovich,

Doctor of Political sciences, Associate professor, Leading research fellow, I. F. Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, 01011, Kyiv, Str. Generala Almazova, 8, tel.: + 38 (050) 410 50 68, e-mail: sl_yaremchuk@ukr.net

ORCID: 0000-0002-1534-1348

Professor, Leading research fellow, I. F. Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, 01011, Kyiv, Str. Generala Almazova, 8, tel.: + 38 (050) 410 50 68, e-mail: sl_yaremchuk@ukr.net

ВПЛИВ СВІТОГЛЯДНО-ЦІННІСНИХ АРХЕТИПІВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Анотація. Розглядаються аспекти впливу світоглядно-ціннісних архетипів (певних образів, що символізували моделі поведінки, способи буття на індивідуальному та колективному рівнях), типових для населення Львівської області на процеси формування, функціонування і подальшу трансформацію регіонального політичного режиму в роки державної незалежності України. Обґрунтовано позицію щодо сукупності соціально-економічних ресурсів Львівщини (серед них — відсутність умов для створення монополій на регіональному рівні) у поєднанні з ментальними традиціями суспільства, політичною культурою, прикордонним розташуванням, яке посилювало впливи європейського цивілізаційного простору, створювали підстави для формування в області конкурентоспроможного, плюралістичного, регіонального, політич-

ного режиму із залученням широкого кола (через демократичні процедури рекрутування політичної еліти та її ротації) суб'єктів політичних відносин.

Високий рівень консенсусу загальних соціально-культурних і політичних цінностей суспільства, пов'язаний з його гомогенним складом, здатністю до мобілізації, створювали умови для існування політичного режиму достатньо “автономного” щодо зовнішніх впливів. Цьому сприяла наявність консолідованої політичної еліти Львівщини, яка, прагнучи бути виразником суспільства, спрямовувала свою активність не лише на виконання директив “Центру”, а й на утворення політичних і соціально-економічних умов, необхідних для реалізації інтересів свого регіону. Як виявилось, головним критерієм легітимзації регіональних політичних акторів була їхня солідарність з головними національно-етнічними архетипами регіону. Будь-яка спроба протиставлення з регіоном мала незворотний наслідок для політиків — вилучення з регіональних суспільно-політичних відносин, що відбувалося шляхом легітимних процедур або силовим способом.

Ключові слова: світоглядно-ціннісні архетипи, Львівська область, регіональний політичний режим.

ВЛИЯНИЕ МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКО-ЦЕННОСТНЫХ АРХЕТИПОВ НА ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ РЕГИОНАЛЬНЫХ ПОЛИТИЧЕСКИХ РЕЖИМОВ В УКРАИНЕ (НА ПРИМЕРЕ ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ)

Аннотация. Рассматриваются аспекты влияния мировоззренческо-ценностных архетипов (определенных образов, которые символизировали модели поведения, способы существования на индивидуальном и коллективном уровнях), типичных для населения Львовской области на процессы формирования, функционирования и дальнейшую трансформацию регионального политического режима в годы государственной независимости Украины. Обоснована позиция, что совокупность социально-экономических ресурсов Львовщины (среди них — отсутствие условий для создания монополий на региональном уровне) в сочетании с ментальными традициями общества, политической культурой, пограничным расположением, которое усиливало влияния европейского цивилизационного пространства, создавали основания для формирования в области конкурентоспособного, плюралистичного, регионального, политического режима с привлечением широкого круга (через демократические процедуры рекрутирования политической элиты и ее ротации) субъектов политических отношений.

Высокий уровень консенсуса общих социально-культурных и политических ценностей общества, связанный с его гомогенным составом, способностью к мобилизации, создавали условия для существования политического режима достаточно “автономного” относительно внешних влияний. Этому способствовало наличие консолидированной политической элиты Львовщины, которая, стремясь быть выразителем общества, направляла свою активность не только на выполнение директив “Центра”, но и на образование политических и социально-экономических условий, необходимых для

реализации интересов своего региона. Как оказалось, главным критерием легитимации региональных политических актеров была их солидарность с главными национально-этническими архетипами региона. Любая попытка противопоставления с регионом имела необратимое следствие для политиков — исключения из региональных общественно-политических отношений, что происходило путем легитимных процедур или силовым способом.

Ключевые слова: мировоззренческо-ценностные архетипы, Львовская область, региональный политический режим.

THE INFLUENCE OF OUTLOOK-VALUE ARCHETYPES ON THE FUNCTIONING OF THE REGIONAL POLITICAL REGIMES IN UKRAINE (LVIV REGION AS AN EXAMPLE)

Abstract. The aspects of influence of outlook-value archetypes (certain visions, which were the symbols of behavior models, existence ways on individual and common levels), typical for the population of Lviv region on the process of the formation, functioning and further transformation of the regional political regime at the years of Ukraine independence are considered. Substantiated position about the social-economic resources of Lviv region (among them the absence of the conditions for the creation of the monopolies on the regional level) and the mental traditions of the nation, political culture, frontier location which strengthen the influence of the European civilization made the ground for the formation in the region the competitive, pluralistic regional political regime with the engagement of the broad area of individuals of political relations (using the democratic procedures of the recruitment and further rotation of political elite).

The high level of the consensus of common socio-cultural and political values of the society dealing with its homogeneous composition, the ability for the mobilization were the conditions for the existence of the political regime quite autonomous regarding the external influences. This was assisted by the existence of the consolidated political elite of Lviv region which was trying to be the spokesman of the society and directed its activity not only on the performance of the directives from “Center” but also on the creation of political and socio-cultural conditions which were necessary for the execution of the regional interests. As it was cleared the main criteria for the legitimation of the regional political actors was their solidarity with the main national-ethnic archetypes of the region. Any attempt of the opposing with the region had an irreversible effect for the politicians — withdrawal from the regional socio-political relations which was made by the way of legitimate procedures or the force method.

Keywords: outlook-value archetypes, Lviv region, regional political regime.

Постановка проблеми. Проблеми трансформаційного періоду, що нині переживає Україна, вимагають поглибленого розгляду функціону-

вання політичної влади в центрі і на місцях, виявлення її особливостей. У зв'язку з цим актуальності набуває дослідження нового явища в

унітарній Українській державі — регіональних політичних режимів, які, відображаючи процеси політичної суб'єктивізації регіонів (областей), посилення їх впливу на державну політику, потребують наукового вивчення, розробки та втілення ефективною моделі багаторівневих політичних відносин, що передбачає як врахування інтересів і повноважень у системі “Центр – Регіон”, так і переосмислення загальних підходів до державного управління.

Зважаючи на помітну роль Львівської області в сучасних державотворчих процесах України, що зумовлювало постійну увагу до неї з боку центральної влади, провідних політиків, які нерідко прагнули нейтралізувати чи підпорядкувати суспільно-політичні процеси в регіоні, тема Львівщини була постійно присутня у політико-науковому дискурсі. Наслідком цього стала поява певних оцінок (маркерів чи ярликів), які часто мали різнополюсний, далекий від об'єктивності характер. Так, ще напередодні здобуття державної незалежності України (1990 р.) нова політична еліта Львівщини (з кола “революційних романтиків”), сконцентрована у Львівській обласній раді на чолі з В. Чорноволом розцінювала область як певний еталон функціонування влади, вартий для наслідування — місце “вироблення механізмів і принципів здійснення одвічної мрії нашого народу про незалежну, демократичну Українську державу” [1, с. 220–221]. Натомість, в умовах розгортання Революції Гідності останній “головний адміністратор” Львівщини (голова Львівської обласної державної адміністрації;

О. Сало) з блокованого протестувальниками приміщення доводив кореспонденту видання “The New York Times” своє бачення щодо практикованого в області формату політичних відносин — “наш регіон ніколи не визнавав авторитетів”, обумовлюючи це традиційними радикальними настроями суспільства (“повстанським духом”) [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема архетипіки потрапила в поле зору вітчизняних дослідників-суспільствознавців на початку XXI ст. Серед них ми можемо відзначити таких, як Е. Афонін, М. Головатий, О. Донченко, Л. Зубрицька, Л. Кочубей, О. Крюков, О. Кулініч, Т. Новаченко, М. Пірен, О. Радченко, Ю. Романенко, Г. Почепцов та ін., наукові доробки яких стосувалися вирішення широкого кола як теоретично-методологічних так і практичних проблем в галузі публічного управління, політичної психології, політичного лідерства, іміджмейкерства, public relations та ін., заклавши основи для більш глибокого розуміння сучасних політичних процесів, політичних дій соціальних та етнічних спільнот країни. Разом з тим, актуальним залишається застосування архетипної парадигми і в галузі політичного регіоналізму, у тому числі і прикладного характеру.

Мета статті полягає у виявленні за допомогою архетипної парадигми специфіки та впливу середовища здійснення політики на рівні Львівської області на формування і трансформацію регіонального політичного режиму у роки державної незалежності України.

Виклад основного матеріалу.

Особливу роль у дослідженні сучасних політичних процесів, пов'язаних з існуванням в унітарній країні такого феномена як регіональні політичні режими відіграє застосування архетипного методу, зокрема його складової — різноманітних символів, які у сукупності можна звести до *символічного капіталу*, включаючи індивідуальні та колективні почуття, настанови, досвід, дії тощо (“якщо ми хочемо бачити явище в правильній перспективі, нам необхідно зрозуміти... минуле” [3]). Саме процеси, пов'язані з символічним капіталом, його реконструкцією (“нове прочитання”), надання йому нових форм у комунікаційній взаємодії включаючи активацію світоглядно-ціннісних архетипів (прийнятих у суспільстві уявлень про справедливість, свободу, рівність, чесність, гідність) у 1990-х роках стали потужним мотиватором колективних політичних дій, істотно впливаючи на процеси політичної солідарності та мобілізації суспільства. У свою чергу це прискорило й формування на основі стійких соціокультурних образів і уявлень на політичній мапі України *regionів* з своїми ментальними архетипами, зі своїми характеристиками регіональної самосвідомості, регіонального інтересу, регіонального виміру політико-культурних традицій [4, с. 58].

Щодо Львівщини (як і історичної Галичини в цілому), то на відміну від поширених серед українського суспільства стереотипів і емоційно-чуттєвих реакцій, що мали зв'язок з візантійськими архетипами і візантійською ментальністю (вони містили елементи фаталізму, пану-

вання держави над соціумом і особистістю, безвідповідальність влади перед суспільством, а відтак вели до зниження рівня особистої відповідальності та ініціативності членів суспільства тощо) [5, с. 263–265], на її теренах, зважаючи на поєднання історичних, соціально-економічних та культурологічних чинників, набули розвитку суспільні ментальні характеристики західного типу. Серед них — індивідуалізм, цінування особистої свободи, критичне ставлення до влади, толерантність, духовність (у тому числі високий рівень релігійності на рівні “воцерковленості”, повага до інституту приватної власності тощо).

На початковому етапі розбудови України як суверенної держави це призвело до цілковитого заперечення (через ідентифікаційний розрив) з суспільно-політичними традиціями радянського часу, частково до радянськими (польської та австрійської доби), актуалізації символів “стародавнього українського Львова” (як базових), що містили у себе певні стереотипні чи міфологізовані уявлення, однак співіснували між собою в неантагоністичному зв'язку. У політичній сфері серед них можна виділи такі:

- належність Львівської області до спадщини “історичної Галичини” — осередку давньоукраїнської державності, збереження і плекання українського етносу та його культури, складової європейського цивілізаційного простору (включаючи визнання фундаментальних цінностей демократії, зокрема, толерантності в міжнаціональній, політичній, релігійній та інших сферах);

- належність Львівщини до феномена “загальноукраїнського духовного П’ємонту”;

- традиція жертвовної боротьби за втілення української державності у новітній час (включаючи військові символи — Українські Січові Стрільці, Організація Українських Націоналістів, Українська Повстанська Армія).

Їхня сукупність створювала підстави для політично активної громади області, регіональній політичній еліті претендувати не лише на участь, але й особливу роль (головного ретранслятора “української національної ідеї”) у розбудові новітньої держави України (стати “моделлю розвитку всієї України” [6, с. 17–18]). Це посилювалося і тим, що населення регіону характеризувалося високою гомогенністю (передусім етнічною та релігійною), що визначало високий рівень сумісності (консенсусу) загальних соціально-культурних і політичних цінностей, солідарності, що базувалися на основі етнокультурних, традиційних архетипів поведінки і діяльності. Наслідком політико-культурної та ментальної своєрідності регіону стало глибоке вкорінення в суспільну свідомість примату первинності національних інтересів, що визначало пануючі позиції на Львівщині ідеології “етноцентризму”, у тому числі “націонал-радикалізму” (успадкованої від інтегрального націоналізму), яка поєднувалася з проєвропейським цивілізаційним вибором країни. Високий рівень усвідомлення населенням Львівщини своєї соціокультурної єдності, власних інтересів та бажання до їх артикуляції і реалізації в умо-

вах політизації регіональних особливостей, появи достатньо автономних політичних акторів, причетних до “політичних рішень”, сприяли перетворенню області у 1990-х роках з “території” у “регіон”, а місцевих чиновників та бізнесменів у регіональну політичну еліту.

Щодо останньої: незважаючи на існуючі суперечності і конкуренцію між різними групами політичної еліти Львівщини (“авторитарних націоналістів”, “поміrkованих націоналістів”, “функціонально-прагматичних акторів” з кола колишньої партійно-радянської номенклатури, “політично активних бізнесменів”) її характеризував консенсус у галузі “національного питання” (включаючи національні традиції, історичну пам’ять тощо), через що вона свою діяльність корегувала з настроями суспільства [7, с. 113]. Разом з тим, щодо рівня цієї “корекції”, варто посплатися на висновки американського транзитолога Т. Карозерса, який зазначав: в умовах “демократичного транзиту”, який здійснювала Україна, політичні еліти хоча і були внаслідок обставин “плюралістичними” та “змагальними”, залишалися “глибоко відчуженими від громадян” [8, с. 51]. Через це регіональний політичний режим у Львівській області, що почав формуватися у 1990-х роках, його подальша трансформація, незважаючи на свою формальну демократичність, усе ж нагадував перехідну форму від “політичної монополії” до “політичної олігополії”, слугуючи передусім інтересам незначної частини суспільства, його вищих соціальних прошарків.

Вибір стратегій політичної еліти Львівщини, яка володіла незначними ресурсами, у відносинах з “Центром” був доволі вузьким. Якщо на початку 1990-х років серед них найбільш помітними можна назвати “гру в автономність” чи “похід на Київ”, які виявилися нереалізованими, то надалі політичні актори здебільшого були вимушені займати лояльні (включаючи політичну мімікрію) чи очікувальні позиції. У свою чергу, це забезпечувало як отримання необхідних ресурсів для розвитку регіону, так і гарантій щодо збереження владних повноважень діючої еліти, її консервації. Разом з тим, суб’єкти політичного поля Львівщини (як і інших регіонів) щодо “Центру” займали далеко не консолідовану позицію. Так, регіональна політична еліта (починаючи від дисидентів, правозахисників, активістів національного відродження) часто перебувала у конфліктних відносинах з офіційним Києвом, який на початковому етапі державної незалежності України значною мірою представляла екс-партійно-радянська номенклатура. Умовою ж успішної діяльності економічної еліти були її “адаптивні якості”, вияви лояльності щодо “Центру”, що створювало умови для отримання певних преференцій [9, с. 8]. Останнє, в міру перетворення з другої половини 1990-х років бізнесменів-політиків на провідних “політичних гравців” [10], за рахунок концентрації в її руках матеріальних ресурсів, отримання ними суспільної легітимації істотним чином впливало на рівень взаємодії регіону з “Центром”. Згадане вносило істотну корекцію

щодо основного індикатора регіональних політичних еліт — здатності (незалежно від зовнішніх впливів) дотримуватися місцевих регіональних соціально-економічних і політичних інтересів.

Істотно змінила перебіг політичних процесів у регіоні трансформація політичного режиму в Україні з приходом до влади Президента України Л. Кучми, що супроводжувалося наростанням авторитарних тенденцій, формуванням “територіально-ієрархічної системи влади”, намірами посилення контролю над регіональними групами еліт, їхньої консолідації під проводом “партії влади”, включаючи і формат “нав’язаного консенсусу”. З цією метою був задіяний і ефективний інструмент впливу “Центру” над “Регіонами” у вигляді обласних державних адміністрацій. І хоча на Львівщині державна адміністрація формувалася переважно вихідцями з регіону, з кола представників домінуючої політичної еліти, поява нового провідного політичного гравця з його намірами здійснювати керівництво від імені “Центру”, каналу проникнення в регіон різноманітних “партій влади”, створювало лише нове поле зіткнення інтересів, наслідком чого стало посилення суспільного напруження і рекордно висока (!) ротація голів Львівської облдержадміністрації (упродовж 1995–2018 рр. таких призначень було здійснено 16).

Загалом, за роки державної незалежності України у Львівській області можна виокремити кілька стадій у зміні якостей місцевого політичного режиму, формування і функціонування якого мало тісну

прив'язку до політичної кон'юнктури в столиці. Їхня зміна, у свою чергу, вела до ротації регіональних політичних акторів, зміни конфігурації місцевої багатопартійності, що негативно впливало на дотримання спадкоємності у регіональній політиці.

I. Розвиток політичних відносин у Львівській області у 1991–1997 рр., учасниками яких були політичні актори, належні до традиційних у регіоні національно-демократичних сил, сприяв утвердженню плюралістичного регіонального політичного режиму, в якому найбільш задіяними політичними стратегіями, що в цілому відповідали стану розвитку суспільства, його ціннісним орієнтаціям, були такі, що нагадували “боротьбу за правилами”, “співтовариство еліт”. Можна стверджувати, що на той час регіональний політичний режим розвивався на “власній основі”, адже “Центр” (у добу президентства Л. Кравчука, початок першої каденції Л. Кучми) ще не мав необхідних важелів (законодавчої бази, кадрів) для здійснення всеосяжного політичного контролю, надання політичним відносинам регіону “потрібного формату”. Разом з тим, нові явища суспільно-політичних і економічних відносин – трансформація органів місцевого самоврядування, які все більше перетворювалися з інститутів, що представляли інтереси територіальних громад, на репрезентантів груп локальної політичної еліти, інструмент лобіювання їхніх інтересів, поява нових політичних гравців – “політичних прагматиків”, які йшли на зміну “політикам-романтикам”, а також “політиків-бізнесменів”, представ-

ників ФПП, прогресуюча тенденція непотизму, політичної корупції викликали кризу традиційних методів політичних відносин, а відтак і регіонального політичного режиму, чим і скористався “офіційний Київ” у зміцненні в області своїх позицій.

II. У 1997–2004 рр. характеристики політичного режиму на Львівщині зазнали істотних змін відповідно до привнесених стандартів “Центру” (“м'який варіант”). У цей час у практику “вживлювалася” традиція переходу в політичних стратегіях від “компромісних” до “силових” з використанням широкого спектра засобів адмінресурсу у боротьбі проти політичних конкурентів, спрямованих на їх усунення, що нагадувало стратегію “переможець отримує все”. У добу президентства Л. Кучми провідними політичними акторами у Львівській області ставали, зазвичай, нетипові для регіону представники “партії влади”, що призводило до спроб уніфікації регіону, нав'язування певних моделей політичної поведінки і практики, зокрема, патронажно-клієнтельських “правил” у відносинах з “Центром”, що посилювало спротив місцевої еліти, суспільства, який досяг апогею під час “помаранчевої революції” 2004 р.

III. У 2005–2010 рр. політичні відносини у Львівській області нагадували спроби втілення у практику “львівської версії” регіонального політичного режиму (на кшталт 1991–1997 рр.), однак через переважання централізаторських тенденцій “Центру” вони не знайшли своєї реалізації. Причиною цього були дії Президента В. Ющенка, його прагнення монополізувати політичний простір

Львівщини, утвердити у ньому простір з домінуючим політичним актором (на базі політичних партій “Наша Україна”, НСНУ), що на практиці вело до зміни рівнів взаємодії суб’єктів політичного життя від “боротьби за правилами” чи “співтовариства еліт” до “переможець отримує все”, що створювало нові поля напруги в середовищі політичних еліт, належних до “помаранчевого табору”, не сприяючи формуванню стабільного, передбачуваного політичного режиму, надавши йому характеру невизначеності.

IV. 2010–2013 рр. можна характеризувати як спробу “нав’язування консенсусу” (“жорсткий варіант”) з боку “Центру”, коли за часів президентства В. Януковича головними суб’єктами політики на Львівщині (виконавча вертикаль влади) були переважно “варяги” (вихідці з області, які втратили з нею зв’язок), “регіонали”, “технічні адміністратори”, діяльність яких була спрямована на утримання лояльності регіону щодо нового Президента України. Це здійснювалося за допомогою різноманітних інструментів, включаючи кадрову політику, застосування адміністративного тиску під час виборчих кампаній, впливу на формування складу органів місцевого самоврядування, що нейтралізувалося гострим спротивом суспільства. Як наслідок, це призвело до того, що “Центр” був вимушений відмовитися від застосування у Львівській області силових методів, надаючи перевагу у своїй політиці маніпулятивним технологіям, бюджетному тиску. В цілому, стратегія “нав’язаного консенсусу” на Львівщині не спрацю-

вала, призвівши до протистояння між вертикаллю виконавчої влади і представницькими органами місцевого самоврядування, владою і суспільством, коли система політичних відносин в області увійшла у стадію політичної турбулентності. Останнє сприяло блискавичній зміні характеристик регіонального політичного режиму, що відбувалося в умовах розгортання Революції Гідності на зламі 2013–2014 рр.

V. У 2014–2015 рр. стандарти функціонування політичного режиму на рівні Львівщини значною мірою повторювали “післяпомаранчевий період” з усіма його успіхами і проблемами. Намагаючись максимально використати ресурси регіону після перемоги Революції Гідності, “Центр” у своїй політиці скористався стратегією опори на “домінуючого політичного актора”, яким на той час виступало ВО “Свобода”, згодом — на прогресуючу партію “Об’єднання САМОПОМІЧ”. Однак після перемоги на президентських виборах П. Порошенка центральна влада в черговий раз спокусилася на ресурси Львівщини, прагнучи створити “потрібний” формат регіонального політичного режиму у вигляді президентського проекту, що здійснювалося через “просування” нової “партії влади” — ПАРТІЇ “БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА” (ПАРТІЯ “БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА “СОЛІДАРНІСТЬ”). Домінування останньої на місцевих виборах 2015 р. надала процесу завершеного вигляду, коли пропрезидентські сили опанували головні політичні інституції регіону. Разом з тим, ці реалії призвели до створення чергових зон напруги в

області, загрози втрати через вимоги політичної доцільності плюралістичних тенденцій, які традиційно існували в політичному житті регіону.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сучасні процеси трансформації політичної системи України, пов'язані з далеко не завершеним “демократичним транзитом”, формуванням громадянського суспільства, втілення адміністративно-територіальної реформи потребують глибокого наукового діагностування сучасних суспільно-політичних відносин. Згадані обставини вимагають використання сучасних ефективних інструментів і методик дослідження, включаючи і більш поглиблене застосування архетипної парадигми, що має сприяти не лише пошукам гармонізації відносин між “Центром” і “Регіонами”, виведення їх на новий якісний рівень, а й надасть можливості поглибити наукове прогнозування суспільно-політичних процесів в Україні в цілому, що і має стати предметом подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Деревінський В.* Економічні аспекти діяльності В. Чорновола у 1990-х роках / В. Деревінський // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. — 2014. — Вип. 19. — Ч. 1. — С. 219–224 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: file:///D:/Admin/Favorites/Downloads/Un_msm_2014_19(1)_29.pdf
2. *Higgins A. A.* Ukraine City Spins Beyond the Government's Reach / A. Higgins // The New York Times. — 2014. — 15 february [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.nytimes.com/2014/02/16/world/europe/a-ukraine-city-spins-beyond-the-governments-reach.html?src=me&_r=2
3. *Юнг К. Г.* Архетип и символ. Издат. дом: Renaissance IV EWO-S&D, 1991 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://royallib.com/book/yung_karl/arhetip_i_simvol.html
4. *Нагорна Л. П.* Регіональна ідентичність: український контекст / Л. П. Нагорна. — К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2008. — 405 с.
5. *Донченко О.* Архетипи соціального життя і політика (Глибинні регулятиви психополітичного повсякдення) : [монографія] / О. Донченко, Ю. Романенко. — К.: Либідь, 2001. — 334 с.
6. *Сорока Ю.* Регіональні ідентичності в сучасній Україні та методи їх вивчення / Ю. Сорока, Г. Куромія, І. Кононов, К. Ціммер та ін. // Україна модерна. Спец. вип. — 2007. — № 12 (2). — С. 7–21.
7. *Стегний А.* Региональный фактор развития политической культуры населения Украины / А. Стегний // Социология: теория, методы, маркетинг. — 2005. — № 3. — С. 94–122.
8. *Карозерс Т.* Конец парадигмы транзита [Електронний ресурс] / Т. Карозерс // Политическая наука: сб. научн. трудов. — 2003. — № 2. — С. 42–65. — Режим доступу: http://edu.kpfu.ru/pluginfile.php/49090/mod_resource/content/1/%D0%9A%D0%90%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%95%D0%A0%D0%A1%20%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%95%D0%A6%20%D0%9F%D0%90%D0%A0%D0%90%D0%94%D0%98%D0%93%D0%9C%D0%AB%20%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%97%D0%98%D0%A2%D0%90.pdf

9. *Фісун О.* Політичний режим в Україні у порівняльній перспективі [Електронний ресурс] / *О. Фісун* // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 1 (6). – С. 12. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/6/2.pdf>
10. *Куценко О.* Тенденции формирования и структура региональной элиты на Украине [Электронный ресурс] / *О. Куценко* // Этнические и региональные конфликты в Евразии / общ. ред. А. Зверева, Б. Копитерс, Д. Тренин. – Кн. 2. Россия, Украина, Белоруссия. – М.: Весь мир, 1997. – С. 194–209. – Режим доступу: <http://poli.vub.ac.be/publi/etni-2/kutsenko.htm>
5. *Donchenko O., Romanenko Yu.* (2001). Arkhetypy sotsialnoho zhyttia i polityka (Hlybynni rehulyatyvy psykhopolitychnoho povsiakdennia) [Archetypes of social life and politics (Deep regulating the psycho-political everyday life)]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
6. *Soroka Yu., Kuromiia H., Kononov I., Tsimmer K., et. al.* (2007). Rehionalni identychnosti v suchasni Ukraini ta metody yikh vyvchennia [Regional identities in modern Ukraine and methods of their study]. *Ukraina moderna. Spetsialnyi vypusk – Modern Ukraine. Special issue*, 12 (2), 7–21 [in Ukrainian].
7. *Stegniy A.* (2005). Regionalnyy faktor razvitiya politicheskoy kultury naseleniya Ukrainy [Regional factor of development of the political culture of the population of Ukraine]. *Sotsiologiya: teoriya, metody, marketing – Sociology: theory, methods, marketing*, 3, 94–122 [in Russian].
8. *Karozers T.* (2003). Konets paradigmy tranzita [The End of the Transit Paradigm]. *Politicheskaya nauka – Political Science*, 2, 42–65. Retrieved from http://edu.kpfu.ru/pluginfile.php/49090/mod_resource/content/1/%D0%9A%D0%90%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%95%D0%A0%D0%A1%20%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%95%D0%A6%20%D0%9F%D0%90%D0%A0%D0%90%D0%94%D0%98%D0%93%D0%9C%D0%AB%20%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%97%D0%98%D0%A2%D0%90.pdf [in Russian].
9. *Fisun O.* (2008). Politychnyi rezhym v Ukraini u porivnialnii perspektyvi [Political regime in Ukraine in a comparative perspective]. *Stratehichni priorytety – Strategic priorities*, 1 (6), 5–12. Retrieved from <http://old>.

REFERENCES

1. *Derevinskyi V.* (2014). Ekonomichni aspekty diialnosti V. Chornovola u 1990-kh rokakh [Economic aspects of Chornovil's activity in the 1990s]. *Ukrainska nauka: mynule, suchasne, maibutnie – Ukrainian science: past, present, future*, 19, 1, 219–224 [in Ukrainian].
2. *Higgins A. A.* (2014). *Ukraine City Spins Beyond the Government's Reach*. www.nytimes.com. Retrieved from https://www.nytimes.com/2014/02/16/world/europe/a-ukraine-city-spins-beyond-the-governments-reach.html?src=me&_r=2 [in English].
3. *Jung C. G.* (1991). *Arkhetip i simvol* [Archetype and symbol]. Moscow: Renaissance. Retrieved from https://royallib.com/book/yung_karl/arkhetip_i_simvol.html [in Russian].
4. *Nahorna L. P.* (2008). Rehionalna identychnist: ukrainskyi kontekst [Regional identity: Ukrainian context]. Kyiv: IPIEND imeni I. F. Kurasa NAN Ukrainy [in Ukrainian].

- niss.gov.ua/book/StrPryor/6/2.pdf [in Ukrainian].
10. *Kutsenko O.* (1997). Tendentsii formirovaniya i struktura regionalnoy elity na Ukraine [Formation trends and structure of the regional elite in Ukraine]. A. Zvereva, B. Koppiters, D. Trenin (Eds.). *Etnicheskie i regionalnye konflikty v Evrazii. Kniga 2. Rossiya, Ukraina, Belorussiya — Ethnic and regional conflicts in Eurasia. Vols. 2. Russia, Ukraine, Belarus.* (p. 194–209). Moscow: Ves mir. poli.vub.ac.be. Retrieved from <http://poli.vub.ac.be/publi/etni-2/kutsenko.htm> [in Russian].